

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00. Subscriptions rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesni itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (October 31, 1944); poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Kovanje nove Lige narodov—III

V zadnjem članku smo podali glavne obrise nove svetovne organizacije kot je predvidevana v provizoričnem načrtu, izdelanem na konferenci v Dumbarton Oaksu. V glavnem se bi nova Liga narodov—ali kakor se bo že imenovala—razlikovala od skrahirane lige v tem, da bo njena moč koncentrirana v vrhovnem zaščitnem svetu, katerega bodo dominirale velesile—v glavnem Amerika, Anglija in Rusija.

Mašinerija za enforcing miru ali "miru" izgleda na papirju bolj efektivna kot je bila stara Liga narodov. Ali bo predvidevana mašinerija efektivna tudi v realnosti, je pa drugo vprašanje. Predvsem je odvisno, kakšen bo mir, drugič, kakšne kvote oboroženih sil bodo določene za posamezne države, tretjič, do kakšnega sporazuma pridejo glede še nerešenih spornih točk in četrtič, da-li pride do splošne razorožitve po tej vojni.

Vzemimo najprvo točko o še nerešenih spornih vprašanjih. Eno teh vprašanj je, kakšna naj bo glasovalna procedura v vrhovnem zaščitnem svetu, kjer bodo padle vse važne odločitve.

Kot smo čitali, se na konferenci v Dumbarton Oaksu niso mogli zediniti, ali naj bodo zaključki, ki bi se direktno tikali kake velesile, sprejeti soglasno, ali se mora velesila, ki je obtožena nameravane agresije, vzdržati glasovanja. To je izredno važno vprašanje, od katerega zavisi, da-li bo nova svetovna organizacija le farsa, ali bo pripravljena nastopiti tudi proti kakšni agresivni velesili.

Če so bila razna uganibanja in poročila točna, je ruska delegacija vztrajala, da morajo biti vsi važni zaključki v vrhovnem zaščitnem svetu soglasno sprejeti. V realnosti bi to pomenilo, da bi v primeru agresije nova Liga narodov ne mogla nastopiti proti nobeni velesili, kajti nobena vlada bi sama sebe ne obsodila. Na drugi strani so pa menda angleški in ameriški delegatje zastopali stališče, da se mora tudi vsaka velesila, obtožena agresije, vzdržati glasovanja.

Ako obvelja načelo sovjetske vlade glede tega vprašanja, tedaj je nova svetovna organizacija vnaprej obsojena sliči usodi kot je zadela skrahirano Ligo narodov. Če bo vsaka velesila lahko vetirala akcijo proti sebi, tedaj bo nova svetovna organizacija namerjena le proti malim muham, ki so sicer lahko nadležne, toda ne morejo zaneti nobene evropske ali svetovne vojne.

V današnjem svetu z gigantnimi vsakršnimi modernimi morilnimi in uničevalnimi stroji, si vojno lahko privoščijo le največje industrijske sile, ne male države, ki so povrh še vazalke te ali druge velesile. Prvo in drugo svetovno vojno so zanetile velesile in bodo tudi tretjo, če se svet ne spametuje in prej ne odstrani vzrokov, ki povzročajo vojne.

Nova svetovna organizacija ni projektirana, da na primer odpravi ekonomske vzroke vojn, ki so najglavnejši. Te je mogoče odstraniti le z odpravo imperializma in kapitalizma, to je s temeljito gospodarsko in politično preuredbo, ki bo odpravila masno brezposelnost in omogočila narodu mirno sožitje. Ampak ker tega procesa ni mogoče izvršiti čez noč in ustvariti novo družbo socialne pravičnosti s tako magično potezo, nova svetovna organizacija vsekakor lahko ublaži in izravna mednarodne napetosti, ako ima enaka pravila za vse narode in ako se ji podvržejo vse države, male in velike.

Toda če bo veljalo eno pravilo za male države, povsem drugo pa za velesile, je vse skupaj le farsa in iz daljšega vidika svet nič ne pridobi s tako organizacijo. In rusko stališče v zvezi s tukaj diskutirano točko ne pomeni nič drugega kot tudi juridično uveljavljanje dvojne mere v mednarodnih odnosih v zvezi z agresijo.

Kakor čitamo, se ruska vlada boji, ako ne prodre s to svojo zahtevo, da bo nova svetovna organizacija lahko naperjena proti njej. Boji se ponovitve zgovorne zadnjih 25 let, ko je bila Sovjetska Rusija obkrožena s kordonom sovražnih kapitalističnih držav. Zato zahteva za vsako velesilo pravico vetiranja lignih sklepov, tikajočih se agresije. Ruska vlada smatra, da bosta Anglija in Amerika v ligi protektirali druga drugo.

Ta ruski strah ni brez vsake podlage, posebno ne, ker se že danes vrti za kulisami in odprto velika borba za "sfere vpliva"; ta borba je posebno huda med Anglijo in Rusijo in se bo nadaljevala tudi po vojni, ako ne pride do poštenega miru. Toda če zmaga Rusija na tej točki, bo nova svetovna organizacija že vnaprej obsojena impotenci in bo le krinka, pod katero se bodo velesile pripravljale za nov svetovni požar.

In poudariti je treba, da po tej vojni ne bodo ogražale miru male države, kakor tudi ne na tla zbita Nemčija in Japonska, ki bosta in morata biti do kosti razoroženi. Mir bodo ogražale predvsem zmagovalne velesile. Če naj nova Liga narodov prepreči tretjo svetovno vojno, tedaj mora biti zgrajena tako, da bo lahko nastopila proti vsaki agresivni velesili. V tem tudi Sovjetska Rusija ne sme biti nobena izjema in zanjo—za vse velesile—morajo veljati ista pravila kot za male, impotentne države.

Ker to vprašanje še ni rešeno, kakor tudi več drugih ne, je torej zelo čudno in lahko tudi značilno, da je zadnje dni predsednik Roosevelt prišel na dan s zahtevo, da mora zvezni senat čim prej ratificirati dumbartonski sporazum, in to menda kljub temu, čeprav mu manjkajo še važni členi. Ampak svet bi nič ne pridobil s tako defektivno organizacijo, ki bi bila že vnaprej obsojena impotenci in skrahiranju v najbolj kritičnem času. Taka Liga narodov bi bila v resnici le novo slepilo.

Glasovi iz
naselbin

FRANK KROLL SE PRESELIL

Brookfield, Mo.—Monroe, Michigan, sem zapustil in se odpeljal proti Toledu, O. Vozni listek sem kupil do Brookfielda, Mis-soury. V Toledu sem čakal eno uro na bus, kateri me je peljal v Chicago.

Čestokrat sem čul, da je v teh časih zelo težko potovati, da je v vlakih in busih velik dren. Toda jaz nisem tega opazil na potovanju. Na busu nas je bilo samo sedemnajst in polovico sede-žev je bilo praznih. Nekateri so med potjo izstopili, a drugi vstopili. Ko sem potovanje nadaljeval iz Chicago, je bil bus nekaj ur popolnoma zaseden, a potem pa zopet polovico sedežev praznih. V mestu Livingstonu so potniki zasedli vse sedeže in mnogi so morali stati. Gneča je prenehala šele v Rushvillu.

Prispel sem na cilj. Ustavil sem se v majhnem mestecu Brookfieldu, Mo. Prvo noč sem prespal v mestu, drugi dan pa sem šel iskat primerne sobe. Poiskal sem si jo skozi časopis. Prav za prav sem si najel dve sobi in kopalnico; dokaj lepo opremljeno stanovanje, čisto po missurski navadi. Za stanovanje plačam samo \$4.50 na teden.

Sedaj skupaj znašam živila: fi-žol, krompir, koruzno moko in druge dobrote, da bo kaj za pod zob. Kakor hitro se naveličam "pečlariti", bom pa najel dokaj ljubko zamorko, katere mi je dala razumeti, da bi bila pripravljena skrbeti za moje stanovanje proti majhni odškodnini. Kakor hitro pa nastopijo mrzli dnevi, bom pa šel na lov in se malo kratkočasil. Streljal bom zajce, pekel meso in kupal zajčji gulaš.

V tem mestu je dosti restavracij, a hrana je pičila, a obenem poceni. Zgleda, da se bomo morali naučiti živeti od zraka...

Frank Kroll.

O PROSLAVI IN AKTIV.
NOSTIH SANSa

West Middlesex, Pa.—Kadar je človek zaposlen od nog do glave, se mu ne ljubi pisati. Po dolgem odlašanju sem se zopet pripravljal k pisanju. Toda ne vem, kako bi pričel.

Zadnjič, 3. septembra, smo slavili 40-letnico SNPJ. Kakor je bilo že poročano, proslava je ime-nitno uspeša. Naredili smo čez dvesto dolarjev čistega dobička. Od tega denarja smo izročili \$100 za SANS in \$100 za JPO-SS.

Da smo se na proslavi imenitno zabavali, ne bom ponavljal, kajti to je že opisal predsednik druživa št. 262 SNPJ Joe Garm. S proslavo je imela največ dela naša tajnica Frances Gorenc. Preskrbela je vstopnice in jih prodajala, srečke, jedila, klicala tega in onega po telefonu itd. Seveda, nekateri so zelo brezbrizni, in ko jih je klicala, je dobila od-govor, da še spi. Navadno se rado zgodi, da pade skoro vse de-lo na ene in iste osebe. Dela pa je bilo tudi po proslavi. Treba je bilo razne stvari, ki so ostale, na-za, znesti, urediti račune itd.

Na tem mestu se najlepše za-hvaljujem vsem, ki so me obis-

Priporočljivo je, da bi se držali točnosti in kdor prevzame aelo, da ga tudi izvrši in da je ob pravem času na mestu, da še drugih ne zadržuje.

Dne 1. oktobra smo imeli sejo podružnice št. 30 SANSa v Sha-ronu, na kateri je bilo sklenjeno, da se obvesti vse rojake v Sha-ronu, Farrellu, Whitelandu in drugod, da prispevajo moško, žensko in otroško obleko za naše rojake v stari domovini. Napro-seni ste, da obleko očistite in za-krpate, prišite gumbe, nato pa vse skupaj zavijte v zavoj, potem pa sporočite Slovenskemu domu in mi bomo prišli po zavoje. Ob-leka se bo v kratkem odposlala v stari domovino našim trpečim bratom in sestram.

Naša naselbina ne sme zaosta-jati za drugimi naselbinami v tem oziru, zato vas prosimo, da storite vse, kar je v vaši moči. Čas je, da nekaj spravimo skupaj in potem odpošljemo na pristoj-no mesto v New York, kamor bo dospela jugoslovanska ladja in potem odpeljala tovar v Jugosla-vijo. Naši rojaki nam bodo hval-ležni za vse, kar jim pošljemo, kajti potrebujejo vsega. Podari-te obleko, ki je več ne nosite, a je še v dobrem stanju. Obiščemo vas koncem tega meseca in potr-kamo na vaša usmiljena srca. Prepričani smo, da ne bomo šli praznih rok od vas. Kdor pa nam želi prihraniti nekaj drugega ča-sa, naj zavoj pošlje ali pa pripe-lje v Slovenski dom.

Naša podružnica št. 30 SANSa zboraže v Slovenskem domu, in sicer vsako prvo nedeljo v mese-cu ob dveh popoldne. Seje se la-hko vsakdo udeležiti in njegova do-bra priporočila bodo upoštevana.

Za SANS so prispevali: druš-tvo št. 262 SNPJ \$100, ki je del dobička proslave; po \$2: Frank Cimperman in Frank Paulich; po \$1: Frank Stambol, Anton Va-lentinčič, Frank Okoren, Joe Ste-klacič, Frank Garm. Frank Kra-mer pa 50 centov.

Anton Valentinčič,
blagajnik št. 30 SANSa.

NESREČA NIKDAR
NE POČIVA

Ramsey, O.—Dne 28. septem-bra t. l. sem končal nezaželjene počitnice. Dne 1. junija, malo pred gnajsto uro, ko je bilo le še malo časa do konca dela, sem se težko ponesrečil v rovu Deng-len, katerega obratuje Hanna Coal Co.

Nič hudega sluteč, se je nena-doma porušil name strop in mi zlomil obe nogi, in sicer desno na dveh krajih pod kolonom, le-vo pa nad kolonom. Tudi kost v križu mi je počila. Ko so me ma-lo pred polnočjo pripeljali v bol-nišnico Martin Jerry, sem bil na-pol živ in napol mrtev.

Bolečin ne bom opisoval. Kdor je kaj takega poizkusil, ve, koliko človek trpi, kdor pa ni, pa se mu lahko še pripeti nesreča. To-da tega ne bi privoščil niti mo-jemu najhujšemu sovražniku.

Na tem mestu se najlepše za-hvaljujem vsem, ki so me obis-

Nacijski vojni ujetniki v Franciji dobe sem pa tam ono, kar so sami prej delili Francozom—brce. Te je tudi deležen neki nacijski ujetnik v Toulonu od francoskega dekleta.

kali v bolnišnici. Zahvaljujem se tudi družini Krolfič iz Boyds-villa, katere me je večkrat obis-kala, in pa Louisu Brgantu iz Barbertona, O., ki me je tudi dvakrat obiskal. Prinesel mi je tudi zdravil. Takoj sem se malo bolje počutil. Ako bi se kateri od Krolfičev ali pa Lojze Brgant nahajal v bolnišnici, jih bom go-tovo obiskal.

Na koncu dopisa naj še ome-nim, da sem že 26 let član Slo-venske narodne podporne jedno-te, to je društva št. 279.

Thomas Stirekel.

POROČILO ZASTOPNIKA

Hermine, Pa.—Razni opravki so me zadržali v pittsburski okoli-ci in to priliki sem izkoristil za obisk rojakov v nekaterih bliž-njih naselbinah. Na Bishopu so ponovili Prosveto Klunovi in go-spodinja je rekla, da bodo poma-gali zbirati potrebščine za stari domovino. Njen oče, ki bo kma-lu 80 let star, še vedno rad čita Prosveto. Neki rojak Tone me je peljal k Škrinjarjevemu in na-zaj, zakar se mu zahvaljujem. Tudi Škrinjar je ponovil Prosveto in prispeval \$2 za SANS, do-čim sem Johna Pestotnika "do-bil" kar na cesti pred nekim sa-lunom.

V Bridgevillu je ponovila Pro-sveto rojakinja Berdnik, nato sem se pa odpravil v Imperial, kjer sta ponovila Proletarica Bo-gataj in Maks Zidar, prenočil pa sem pri Jamniku. V naselbini Cliff Mine sem zvedel, da se je morala žena Franka Vidmarja podati nazaj v bolnišnico Mercy v Pittsburghu, kjer sem jo obis-kal. Nahaja se v sobi št. 508 in lahko jo obiščete. V isti bolniš-nici se nahaja tudi Kržišnikova žena iz Broughtona, ker pa obis-ki niso bili dovoljeni, sem dal listek s pozdravi njeni strežnici.

Rojkinja Rozman mi je pove-dala, da je njen sin padel za do-movino, ko je sovražna krogla potopila rušilec, na katerem je služil. Njegov tovariš, mornar italijanske narodnosti iz Slova-nije, jim je opisal nesrečo, kakor sta se dogovorila: pred potopom rušilca. Okrog 40 mornarjev je utonilo in 80 se jih je rešilo. Mo-je iskreno sožalje prizadeti dru-žini!

Istotam je ponovila Prosveto rojakinja Ušeničnik, Luka Mik-lavič pa je kupil Kernov besed-njak. Luka si je uredil svoj dom dokaj udobno in lepo, zato sem mu svetoval, naj si preskrbi tudi družico. V Moon Runu je naročil Adamičev buletin Luka Butja, dočim mi je rojakinja Možina postregla z okusno južno. V Mc-Kees Rocks so ponovili Prosveto Mutzovi, Tomo Jurkovič pa je naročil Adamičev buletin. V Broughtonu so list ponovili Championovi, Logarjevi in Va-lentin Rudolf. Cpt. John Opeka iz bližnjega Oakmonta je bil na daljšem dopustu. On je letalski navigator in je izvršil že 53 po-letov nad sovražnikovim ozem-ljem v Afriki in Evropi. Mrs. Logar je njegova teta, njegova mlada žena pa je Kosmačeva hčerka iz Strabana. John je ime-niten dečko in ga dobro poznam iz prejšnjih let, ko je pohajal so-lo v Pittsburghu in me je več-krat peljal sem ali tja. Njegov uspeh me je zelo razveselil.

V Pittsburghu je ponovil Pro-

sveto Anton Dolmovič; njegova žena je sestra bratov Trobentar, katerih eden je v Sharonu, kjer vodi trgovino. V Braddocku sta ponovila list rojakinja Kučič in J. Baraga, čigar žena je že dol-go v postelji. Prosveto je pono-vil tudi rojak Celik na Herminie-ju št. 2, njegov sostanovalec Mike Vozel pa se nahaja v bol-nišnici in si zdravi oči. Srb George Lončar na Etni je tudi ponovil Prosveto, tako tudi roja-kinja Cerar v Herminieju. Tudi ona je priklenjena na posteljo in njena starost se bliža 70. letom. Vzgojila je veliko družino in trdo delala vse svoje življenje.

Rojaki, pristopajte k SNPJ, pri kateri ste deležni podpore in na-predne izobrazbe. Naj dodam, da prihodnji dopis bo z moje ture po ohijskih naselbinah.

Anton Zornik, zastopnik.

O PRIMORSKEM VPRAŠANJU

St. Louis, Mo.—Tudi jaz sem med tistimi, kateri raje čitajo kot pišejo, zato se le bolj poredkoma oglašim v naši vobče priljubljeni Prosveti. Z dnevnimi novicami nas zalagajo lokalni časopisi in radio, toda Prosveti moramo da-ti priznanje oziroma prvenstvo radii, do pisov, ki jih čitamo v njej iz raznih krajev našega konti-nenta, bodisi v slovenščini ali pa v angleščini.

V Prosveti čitamo tudi razne članke iz stare domovine, križa-ne Jugoslavije. Kako bo vse iz-padlo v Jugoslaviji, je danes še težko reči in uganiti. Čitamo tu-di med drugim o italijanskih si-rokoustnih imperialistih, na primer o Sforzi in drugih.

Med drugim smo tudi čitali članek, ki ga je napisal jugoslo-vanski zunanji minister dr. Smo-dlaka. Rad bi vedel, kaj imajo Jugoslavlani opraviti z italijan-skimi šovinisti in imperialisti.

Ali niso Italija, Nemčija in Ja-ponska odgovorne za drugo sve-tovno vojno? Ali ni Italija napo-vedala vojno zaveznikom? Ali ni bila Italija desna roka Hitlerju? Ali ni fašistična Italija udrla v naše lepe slovenske kraje in uga-njala največje barbarstvo pod soncem? Ali si ni Italija prisvo-jila velik kos slovenske zemlje ter nad 600.000 Slovencev poita-ljančila? Naštel bi lahko še mnogo drugih grozodejstev, toda za danes naj zadostuje.

Kot mali otroci smo na pašni-ku igrali gumbe. Često se je pri-merilo, da je ta ali oni izgubil vse svoje gumbe. Za takega ne-srečnega ni bilo druge poti, kot da se je zatekel k svojemu pri-jatelju s prošnjo, da mu je po-so-dil nekaj gumbov za določen čas. Ko je čas potekel, je moral biti plačan kapital z interesom vred. Tisti dan je bilo vse O. K. Ig-ro smo nadaljevali. Ali večkrat se je zgodilo, da ta ali oni dolžnik ni plačal imenovane vsote zaradi tega ali onega vzroka. Ko smo zopet prišli na pašnik, smo na-vadno imeli odprto sodbo. Na-vadno se je zgodilo, da smo pri-jeli dolžnika in v trenutku je imel porezane vse gumbe z ob-leke.

Seve, to je bila edina rešitev in zadoščenje v naši postavi. Mnogokrat pa se je primerilo, da so li naši procesi na višjo instan-co. Ko je obsojenec prignal do-mov živino, so ga navadno hitro opazili starši, ker je z roko držal

svoje hlače. In zagrmelo je: "Kdo ti je porezal gumbe?" Kate-ri so bili s teboj na pašniku? Kakor bi trenil, so nas vse polo-vili in zelo natreskali po zadnji plati. Najhujše pa je bilo, ker smo po vrhu morali poljubiti pa-lico, s katero so nas nakresali. Ušel ni nihče. Tu in tam se je kateri skril, toda prej ali slej je prišel tudi on na vrsto.

To se je godilo v krasni Vipav-ski dolini, kjer sem bil rojen.

Čital sem v časopisu, kako je fašistična italijanska vlada izti-rala slovenske učitelje s Primor-ske, nato pa jih nadomestila z italijanskimi. Rad bi vprašal dr. Smodlako, ali so to stoodstotni Italijani, kateri so bili prisiljeni govoriti, pisati in čitati samo ita-lijansko? Strela goreča, kaj nas briga, ako živi v Trstu, Gori-ci, Reki in Poli nekaj sto ita-lijanskih pritepenecv!

Znano je, da je angleška vlada naklonjena Jugoslaviji, toda tu-kajnja bore malo. Rusija pa je nekje v sredi. Vprašanje je, ka-ko pridobiti ameriško vlado, da bi bila naklonjena Jugoslaviji. Jugoslavija bi morala dobiti vsi Istro, to je Goriško in Gradiško, z vsemi mesti, kot so Trst, Reka, Gorica, Pola in druga mesta, ki so nekoč spadala pod avstrijsko kruno. In tudi Benetke. Se v so-li smo se učili, da stoji Benetke na kraških hrastih. Pred nekaj meseci pa sem čital, da je tu v neki ljudski knjižnici knjiga zgo-dovine Benetk in da so Benetke okrašene z belim marmorjem, kateri je bil importiran iz Idri-je.

Ravno ko sem pisal te vrstice, so Rusi napadli Madžare. Rusi dobro vedo, kaj vse so počeli na Madžari. Bili so vedno veliki so-vražniki Slovanov, a obenem ve-liki prijatelji Nemcev.

Pozdrav vsem čitateljem Pro-svete!

John Lipovsh.

GLAS IZ MONTANE

Roundup, Mont.—Zopet se oglašam v Prosveti. Do tega me je dovedlo, ker sem čitala, da do-spe kmalu ladja iz Jugoslavije v New York, kjer jo bodo nato vorili z raznimi potrebščinami naše rojake v stari domovini.

Dobro bi bilo, da bi malo bolj preiščljali, kako bi zbudili ma-lo več zanimanja za pomoč na-šim revežem v stari domovini. Resnica je, da smo bili ameri-ški Slovenci že večkrat pote-gnjeni, zato smo radi nezaupljivi.

Sedaj, ko naši ljudje po raz-nih naselbinah zbirajo obleko, je čestokrat problem glede prosto-ra. Prepričana sem, ako bi imeli tu prostor, kjer bi spravljali ob-leko in druge potrebščine, bi se ljudje potrudili in veliko skupaj znesli.

Priporočljivo je, da bi vsak odbor, ki zbira obleko in pri-spevke, imel posebno knjigo, v kateri bi vpisali ime prispeva-telja in koliko je že daroval v po-moč našim bratom in sestram. Poleg imena naj bi se vpisalo tu-di hišno ime v starem kraju, kaj-ti tam se ljudje najbolj pozna-jo po hišnih imenih. Knjigo z ime-ni naj bi poslali v zaboju s pri-ljago vred. Meni se vidi, da bi na ta način zbudili precej zani-manja in živahnosti tu in v stari domovini.

Nekoč sem na društveni seji sugestirala, naj ženske obiskuje-jo bolne članice, moški pa moš-ke. To sem svetovala zato, ker sem bila tedaj na bolniški listini in po vrhu še vdova. Če pa je tako, je neki član dejal, potem pa bodi ti prva; imaš avtomobil, zato kar obiskuj bolnice. V šali pa sem vprašala, kdo mi bo pla-čal za gorivo, toda ker se ni nihče oglasil, sem ga kar sama plačala. Upam, da se nisem ni-komur zamerila v času mojega obiskovanja. Ako bi pa sedaj kdo dejal, naj dam prostor na razpolago za zbiranje obleke, pa sem tudi na to pripravljena in prav tako moj mož. Kdor pozna njega, ve, da je dobrončen: več-sih še celo preveč.

Dobro bi bilo, da bi časopis sporočili, koliko časa bo stala la-dja v pristanišču in koliko časa imamo za spravi stvari skupaj. Iz Montane bi vzelo več časa, ker smo oddaljeni. Blago bi bilo najboljše poslati s tovornim vla-nom, ker je najceneje. Vpraša-nje je tudi, kam poslati obleko in drugo blago, kajti imamo se-daj več organizacij.

V tem dopisu sem hotela poda-ti (Dajle na 3. strani)

Belgijski otroci pospravljajo ameriško osvobodilno vojsko, ko je korakala skozi Salignes v južnosloboj Belgiji.

Domača fronta

(Office of War Information, Washington, D. C.)

15 PRIPOROČIL ZA VARNOST

Federal Security Agency je odobrila 15 priporočil za varnost, katere so izdelali izvedenci kot del vladnega programa za omejitve domačih nevarnosti in drugih nesreč, da bi tako obremenjena preprečila nepotrebne izgube dela in časa v važnih vojnih tovarnah. Priporočila so sledeča:

- 1) Ne tečaj, hodi—posebno po stopnicah.
- 2) Otroci naj se ne igrajo na krajih, iz katerih se morajo izmuzniti na stopnice, ali pa plezati na pohištvo.
- 3) Glejte, da tla ne bodo opolzka.
- 4) Glejte, da ne pustite ničesar ležati na tleh.
- 5) Prav posebno pa pazite, da tla v kopalnici ne bodo pregledka. Imejte tam preproge, ki ne spolzejo, in ne puščajte nikdar mila v kopalnici.
- 6) Obrnite ročaje posode proč od roba štedilnika.
- 7) Ne dotikajte se nikdar, istočasno električnih kontaktov, in predmetov iz kovine, ki so zvezani z zemljo, kot n. pr. vodovodne cevi.
- 8) Vse električne naprave naj bodo prekinjene čim niso v rabi.
- 9) Ne imejte blazin v posteljah malih otrok.
- 10) Ne kadite v postelji.
- 11) Ne dajte otrokom v roke nobenih ostrih predmetov kot igle, šivanke in slično.
- 12) Kadar požnete motor, imejte vrata garaže odprta.
- 13) Posode z vročo vodo ali vročimi jedmi ne smejte nikdar na rob mize ali štedilnika, da ne boste oparili otrok.
- 14) Kadar se hočete vzpeti na visoka mesta, storite to s pomočjo kratkih lestvic in ne stolov, zabojev ali miz.
- 15) Ne prenašajte težkih tovarov po stopnicah.

PROGRAM ZA VRTOVE

L. 1945
Washington.—National Advisory Garden Committee je priporočil tajnistvu za poljedelstvo in administraciji War Food Administration velik program za domače vrtnarstvo za leto 1945 v syroho izboljšanja zdravja, prihrankov in zabave ter odmoru. Omenjeni odbor je priporočil, da se uporabijo agenti za mestno okolico, ki so izveščani vrtnarji, da bodo pomagali milijonom mestnih rodbin, ki žele nadaljevati vrtnarstvo.

DELAVSKA KONTROLA NE VELJA ZA VETERANE

Washington.—Paul V. McCutt, ravnatelj War Manpower komisije, je naznanil, da je odpravljena vsa kontrola dela za veterane, da je smotno tega koraka, da se pospeši uposlitev vračajočih se veteranov ter da se odpravijo vse ovire, ki bi utegnile otežiti njih povratek v civilno življenje. Olaščenje kontrole za veterane te vojne je izvedeno na naslednji način:

- 1) Veterani iz te vojne ne bodo potrebovali predložiti potrdila o razpoložljivosti (statement of availability), kadar žele menjati službo.
- 2) Delodajalci smejo vzeti v službo veterane iz te vojne, ne da bi poročali United States Employment Service, ali drugim poklicnim uradom.
- 3) Vsak veteran iz te vojne, ki išče službo USESa, bo imel pravico do posla, katerega si bo izbral, ne glede na to, kakšni so predpisi glede bistvene važnosti ali prioritete dotične službe.
- 4) Veterani iz te vojne morejo dobiti delo ne glede na omejitve števila delavcev (employment ceilings). Kljub temu pa bodo tudi veterani vsrteti v maksimalno število delavcev, razen ako bo lokalni program za stabilizacijo uplenosti ukrenil vse potrebno, da bodo izveti. Delavci, ki niso veterani iz te vojne, tudi ako so lokalno izveti, ne smejo biti najeti v podjetjih, kjer je zakonito maksimalno število delavcev.

PROGRAM NEGE ZA OTROKE

Washington.—Katharine F. Lenroot, načelnica urada za otroke pri ministrstvu za delo, je naznanila, da je bilo rojenih četrt milijona otrok, katerih očete se nahajajo v vojni službi, in da bodo podpraviteljem programa

za nego mater in otročičev. Obenem pa je objavila načrte, katere izdelujejo zdaj v nekaterih državah, da se zagotovi tem otročičkom zdravniška nega za čas prvega leta, dobo, za katero je kongres odobril brezplačno nego.

Miss Lenroot je dejala, da bodo mogli državni departamenti za zdravje, ki so odgovorni za nego otročičkov obnemem z uradom za otroke poseči zdaj po sredstvih fondov za nadzorovanje zdravja otrok, katerih očete se nahajajo v vojaški službi. V skladu z načrti posameznih držav, bodo otroci deležni zdravniške nege bodisi v uradu zdravnikar, bodisi na konferencah o zdravju majhnih otrok. V posebnih slučajih bodo fondri na razpolago tudi za uvedbo dodatnih predavanj o otroškem zdravju.

ENAJST MORNARSKIH UNIJ SE DRŽI OBLJUBE

Washington.—War Shipping Administration pravi, da je 11 unijs mornarjev, ki obsegajo pretežno del onih 155.000 mož, ki služijo v trgovski mornarici Združenih držav, stoodstotno držalo svojo obljubo, da ne bodo stakvale, dokler so Zedinjene države v vojni. S tem so neizmerno pomagale doseči stabilizacijo industrije. WSA pravi, da so se takoj v začetku vojne sestali uradni unijs in prvaki vlade in industrije ter se zakleli, da ne bo stak, dokler traja vojna. Obljuba ni bila nikdar prekršena. Takoj potem so unijs mornarjev večinoma uvedle bolj tesno disciplino v vrstah svojih članov in določile stroge kazni za prestopke določb in predpisov proti predlogemu odmoru na kopnem. Te stroge določbe in globo so še vedno v veljavi, pravi WSA.

OLAŠJANJE ZA GASOLINSKE POSTAJE

Washington.—Namestnik administratorja za petroleje, Ralph K. Davies, je naznanil, da bodo razdeljevalnice bencina mogle v bodoče dobiti ugodnejše "preferenčne rating" za popravila in material za popravila svojih naprav. Po teh novih določbah bo veljala v bodoče mera AA-3, mesto AA-5 za popravila polnilnih naprav in sličnega. Za material, namenjen napravam splošnega obratovanja, pa veljajo tudi nadalje določbe za rating AA-5. V objasnjenju je povedano, da dobi trgovci s petrolejem možnost, da uporabi mero AA-3 za nakup do \$100 materiala za postavitev nove ali popravilo stare sesalke za bencin ali cisterne za več kot 65 galonov. Omejitve na \$100 je veljavna za vsako napravo posebej. Mera AA-3 velja samo za material, potreben za postavljanje in popraviljanje naprav, ne pa za sesalke ali cisterne same.

"JEEPI" PROTI GOZDNIM POŽAROM

Washington.—Vojaški "jeep" (avtomobil), ki opravlja veliko koristnih poslov v armadi, se je dobro izkazal tudi v borbi proti gozdnim požarom, in bo brez vsakega dvoma opravljal ta posel po vojni v kar največjem obsegu. To poročilo je dal United States

Forest Service, ki je del tajništva za poljedelstvo, in sicer na podlagi temeljitih poskusov, katere je izvedla armada na svojih poskusnih prostorih.

Poskusi so pokazali, da opravlja jeep tri važne posle pri gašenju gozdnih požarov. Njegova najvažnejša lastnost je ta, da zvozi kamorkoli, pravi Forest Service.

Poleg tega pa ga morete uporabiti, da vam vleče četrt tone na privesku—težke sesalke in drugi material, ki je potreben pri gašenju požarov. Toda tudi to še ni vse. Jeep se spremeni sam v posebne vrste gasilno napravo, ako naložite nanj gasilno sesalko s 40 galoni sode in kislina.

PRODUKCIJA KOLES ZOPET SVOBODNA

Washington.—War Production Board je naznanil, da je produkcija koles, ki je bila dovoljena le v dveh tovarnah od dvanajstih tekem zadnjih dveh let, zdaj zopet postala možna v velikem obsegu.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani)

ti samo nekaj skromnih nasvetov. Toda namen imam dober in ta je: zbuditi več zanimanja za naše trpeče brate in sestre v domovini, kateri potrebujejo naše pomoči.

Frances Golob.

NEKOLIKO RAZMOTRIVANJA

Bellingham, Wash.—Pr edno pričnem pisati o drugih stvarih, naj omenim našega brata Louisa Adamiča, kateri je eden največjih mislecev današnjih dni. Ne, na Etbina Kristana nisem pozabil, kajti pred Adamičem nas je on učil, izobraževal in kazal pot. Kadar koli je bilo naznanjeno, da bo govoril Etbina, sem gledal, da nisem zamudil njegovega govora ali pa predavanja. Njegova izvajanja so bila zanimiva, prepričevalna. A to ne samo v slovenskem jeziku, temveč tudi v nemškem ali hrvaškem.

Med 1. 1902 in 1909 sem večkrat slišal Kristana. Imel je predavanja in govore v Trstu in drugih krajih, kjer so bila središča delavcev in industrije. Imel sem ga priliko slišati 1. 1904 v Pulju ali Poli. V tem mestu je imela nekoč Avstro-Ogrska mornarično luko. Govoril je Istranom ali puljskim delavcem, ki so bili hrvaške narodnosti. Da bi slišali tedaj Kristana! Delavci so kar strmeli vanj in pazno sledili njegovim izvajanjem. Etbina ni bil eden onih dolgočasnih, omahljivih, mehkih govornikov, ki se ustavljajo pri vsakem tretjem stavku in ne vedo, kaj bi še povedali. Njegov govor in nastop je bil dinamičen, jednat in besede so tekale gladko, brez ustavljanja in jecljanja.

Bil je res velik užitek za poslušalce, kajti omahljivce je znal prepričati. To je bilo pred 40 leti. Kakšen je ta slovenski duševni velikan danes, ne vem, razen kar čitam v Prosveti o njem.

Veliko slišimo o svobodi govora v Ameriki. Jaz pa imam o tem svojo sodbo in ravno on,

Ruska vojakinja, članica rdeče armade, rešuje ranjenega tovariša iz gorečih razvalin razbite Varšave, kjer so že več kot dva meseca v teku krvavi boji.

Kristan, je povod moji sodbi o toliko opevani demokraciji in svobodi v tej deželi. Prepričan sem, če bi on udaril po vladnih osebah s tako vehemenco in z ono energijo kot je nekoč po starji Avstriji, bi prišlo do posledic...

Seve, oni, ki je prišel v to deželo naravnost iz svoje vasi ali okraja in ni bil poprej nikjer drugje in ni slišal ali čital drugega kot kar je bilo po volji tiste gospode v njegovem okraju, tak naseljenec sprejema skoro vse za "pristno robo". A tisti naseljenec, ki smo skusili malo več in bili med drugimi narodi in se izobraževali s tem, da smo spoznali delavsko vprašanje skozi naše učitelje kot je Etbina Kristan, vemo, kaj je resnica in kaj je laž. Znamo razliko med prakso in teorijo še preden smo stopili na ameriška tla.

Naš drugi, novi učitelj, kakor sem že v začetku omenil, pa je Louis Adamič. Ako ne bi on razkril in posvetil v najbolj skrite kote visoke diplomacije, zlasti v vatikanske, bi mi nič vedeli za papeževske intrige.

Radoveden sem, koliko je Stodencev, ki čitajo Adamičeve "Bulletin". Ako jih še ne čitate, pišite ponje, ker so vredni desetkrat več ko je cena. Vtaknite v pisno 10 centov, dolar ali dva, pa jih boste prejeli za poredoma, kot izhajajo. Njegov naslov je: Louis Adamič, Milford, New Jersey. Posebno je vredno čitati Bulletin od septembra-oktobra meseca. Ta izdaja se tiče papeževske zveze z reakcijo in Hitlerjem z namenom, da bi porazili Rusijo in vse, kar je napredno. Članek tudi pove, kdo je podpiral Mussolinija in Hitlerja proti lojalistom in italijansko kampanjo v Afriki. Članek pove tudi, kakšna je bila cena, dočim smo mi tedaj čitali v Prosveti, da so "boljševiki vsega krivi". Zdaj pa pride Adamič s povsem drugačno storijo na dan.

Zatorej, ko človek premišlja, si ne more pomagati, da ne bi bil trpek do onih naših svobodomislecev, "socialistov" in "katičianov", ki so se tako nerodno

obnašali v času španske civilne vojne. A tu naj pripomnim, da pošten socialisti in prav tako katoličane spoštujem in ti so izveti iz moje kritike. Tiče se le onih, ki ovirajo splošen delavski napredek. Samo po sebi je umljivo: svoboda volka ne pomeni svobode ovce...

Svet mora ustvariti nekaj temelj, ki bo varoval red, ne pa svobodo. Ako bi Hitlerju takoj od začetka vzeli svobodo, ne bi danes vzdihovalo in trpelo na stotisoče in milijone mater. Ne bi bilo danes toliko gorja po vsem svetu, ako bi takoj splošno pogledali z odprtimi očmi in iskali prave vzroke. Toda kadar so veliki intrigantje zraven, mi, "uboge ovce", ničesar ne vemo, kaj delajo na skrivnem za "čas božjo". Kdo naj jih ustavi? Ruski medved? O, da! Saj baš njega hočejo... Toda jim ne bo uspelo... Le ubogo ljudstvo so pogladi v boj in obup. Zatorej: kdor koli ima vsaj malo delavske zavesti, naj podpira poleg SANSa in Združenega odbora južnoslovenskih Amerikancev tudi Louisa Adamiča. Iz Adamičevega pisanja se boste naučili marsikaj, kar vam bo koristilo, ako že ne materialno, pa duševno. Slednje je čestokrat več vredno ko denar. Torej pišite po Bulletin.

Nekaj besed o komentarju, ki sem ga slišal iz Kanade. Komentar je razpravljal, kaj naj store zavezniški z Nemčijo. Menil je, da so vsi Nemci krivi svetovnega klanja—izjem med njimi je zelo malo. Pravi, da ni nobenega dvoma več, da so Nemci izgubili vojno, vsled tega je vsako njihovo nadaljevanje upiranje brezsmiselno in žrtvovanje človeških življenj na obeh straneh ter uničevanje dobrin in zgradb. Vedeti bi tudi morali, ako ne bi imeli v sebi sadističnega poželja po prelivanju krvi, da čim dalj se upirajo, tem strožje se bo z njimi postopalo po končani vojni. Nadalje pravi komentator, Phillipox je njegovo ime, da je večina Nemcev za nadaljevanje vojne in da ni resnica, da so za mir. Če bi bili za mir, čemu ne odnehajo? Saj vojaki niso vsi Gestapovci. Grožnja, da bo v primeru upora vsak deseti ustreljen, jih ne bi smela držati nazaj. Ostalo bi jih še vedno devet. Ali ne bi mogli oni isto storiti z Gestapovci? Komentar je na koncu sklicavati na nobeno drugo večino kot na tisto, ki se aktivno udeležuje pri naši organizaciji. Naj povem, da imam veliko veselje do dvojčkov, čemur pa se ni čuditi, kajti imeli smo jih v naši družini: dečka in deklico. Toda slednja je po dolgem trpljenju umrla, kar je čitateljem znano. V nedeljo, 8. oktobra, pa sem pridobil dvojčka v naše društvo, in sicer dečka in deklico — Nancy in Johnnyja Roskovich. Sta prava korenjaka. Torej bomo imeli prihodnjega nedeljo, za našo 40-letnico zopet dvojčke v našem društvu. To je drugi par dvojčkov. Imamo tudi dvojčka, ki sta sestra Louisa Sustersica ml. iz Blaina.

Ob tem času (15. oktobra) je že večkrat v teh krajih naletaval sneg, a letos v bližini Dulutha v zatišju še vedno cvetejo cvetlice.

5 POTA

Opirajoč se na dve palici, se že nekaj tednov šetam. Toda temu sem že navajen, kajti revmatizem me je napadel slednjega jesen.

George Gornik.

ce. Tudi trava je lepa in cvetovi regrat.

Uboge ptice, ki se sele na jug, se na poti čestokrat ubijejo. Radi sončne svetlobe trenutno uslepe in se zaletijo v poslopje. Neka velika ptica se je zaletela v okno, prebila šipo in omamljena padla v sobo. Bila je divja kokoš.

Nedavno je rojak Smrekar opazoval velikega jastreba, ki je lovil golobe. Toda zviti golobe so se spustili na tla, jastreb za njimi. Tedaj pa je Smrekar zgrabil kamen in ga zalucal v jastreba. Roparico je zadel v glavo, da je na mestu poginila.

Matiija Pogorelec.

KOMENTARJI K DNEVNIM DOGODKOM

Bridgeport, O.—V dnevniku Prosveti z dne 9. oktobra je izšel uredniški članek z naslovom "Padec Varšave". O vsebini tega članka se lahko dosti razmisli. Mislim, da je urednik s člankom napravil slab vtis na one, ki mislijo drugače in so tudi drugače pisali o usodi, ki je zadela Poljake v Varšavi, ko so pričeli boj proti nacistom in končno podlegli.

Seve, če bi napisal, da se z urednikom strinjam, me bodo oni obsojili in zapisali v nasprotni tabor. Zato o stvari ne bom komentiral. Naj to store oni, ki se ne strinjajo s člankom in mislijo drugače kot urednik. Toda vsi se opiramo na poročila, katere pa se križajo. Ampak zaradi teh poročil se pripravimo, nikdo pa ne more reči, da je to ali ono fakt. Resnico bomo zvedeli šele po vojni.

Nekateri pravijo, da v tej deželi ni več bodočnosti in prilik. Neki dopisnik pa je pred kratkim pisal, da je bil naš sedanjí urednik izučen čevljar v stari domovini. V tej deželi je bil najprvo tovarniški delavec, nato rudar, študent, zopet rudar, ponovno študen, potem zadrugar, nato pomožni urednik Prosvete, sedaj pa glavni urednik. Razumljivo, preden je prišel do tega mesta, je moral biti vztrajen in se veliko truditi.

Ker ne vidim več Barbičevih dopisov v Prosveti, sem mislil, da je morda zbolel, zato sem mu pisal. Odgovoril pa mi je, da je opravil z nami...

Kje so danes naši dopisniki? So li živi mrličji? In zakaj? Ali bomo pisali samo članke o priredbah in vabila na veselice? Ali pa tako kot oni dopisnik iz daljnega Washingtona, ki piše danes to, a jutri drugače in je sam s seboj v kontradikciji? Rusija to, Rusija ono. Smešno je trditi, da imajo komunisti vzrok, da danes podpirajo kapitaliste in da se bo vse dobro izteklo. O, seveda se bo vse dobro izteklo—toda so nas že vse prevečkrat prevarili, da bi kaj takega verjeli.

Pisalo se je in se piše glede večine članstva, ali je na strani glavnega odbora ali ne. Tudi jaz sem o tem precej pisal. Kadar sem imel v mislih večino, sem mislil o oni večini, ki je resnično aktivna pri naši SNPJ. Danes je ta večina vedno manjša pri društvih v malih slovenskih naselbinah in tudi v velikih. Sodil bi, da imamo danes eno tretjino članstva, ki sploh ne ve drugega o SNPJ, kakor da plačujemo bolniško podporo, posmrtnino in odškodnino. To velja zlasti za mladino in drugorodce. Na seje ne pridejo nikoli in tudi drugače se ne udeležujejo v prid SNPJ.

Torej v vseh bojih, ki smo jih imeli zadnja leta, se nismo mogli sklicavati na nobeno drugo večino kot na tisto, ki se aktivno udeležuje pri naši organizaciji.

Naj povem, da imam veliko veselje do dvojčkov, čemur pa se ni čuditi, kajti imeli smo jih v naši družini: dečka in deklico. Toda slednja je po dolgem trpljenju umrla, kar je čitateljem znano. V nedeljo, 8. oktobra, pa sem pridobil dvojčka v naše društvo, in sicer dečka in deklico — Nancy in Johnnyja Roskovich. Sta prava korenjaka. Torej bomo imeli prihodnjega nedeljo, za našo 40-letnico zopet dvojčke v našem društvu. To je drugi par dvojčkov. Imamo tudi dvojčka, ki sta sestra Louisa Sustersica ml. iz Blaina.

V Prosveti z dne 10. oktobra je v Pishkovem dopisu pomota: glasiti bi se moralo, da je on prenočeval pri družini Intihar,

Upor na Slovaškem

London. (ONA)—Vrhovni poveljnik nemških čet na Slovaškem, ki ima nalogo pobiti upor čehoslovaških patriotov, je ukazal Slovaški nacionalni banki, da mu stavi takoj na razpolago znesek 400 milijonov slovaških kron in da vrhu tega v bodoče plačuje nemškim oblastim tedensko po 50 milijonov kron in svrho kritja stroškov nemške okupacije.

Režim slovaškega ministrskega predsednika Tisa, prvaka marionetne slovaške vlade, ki je bil moralno propadel pri narodu že zdavnaj, je zdaj na tem, da propade še denarno, in sicer v teku par tednov.

Zdaj je ravno šest tednov, kar se je začel oboroženi upor proti Nemcem. Poročila, ki prihajajo s čehoslovaške meje, potrjujejo, da so uspehi, doseženi v teh prvih borbah, daleč nadkrilili vse pričakovanje. V osrčju ozemlja, ki je za Nemce strateško največje važnosti, bje močna domača vojska zagrizene boje z nemškimi zasedbenimi četami in je vsekakor uspešna, da temeljito zmeja Nemcem vse prometne zveze. Jasno sliko je seveda težko dati, ker se položaj v te vrste borbah silno hitro menja.

V začetnih fazah bojev je pomankanje letalstva zelo oviralo razvoj operacij, toda zdaj je v tem pogledu že mnogo bolje, ker zavezniški letalci prihajajo v deželo in se celo že poslužujejo letališč, katere so bili čehoslovaški uporniki iztrgali Nemcem iz rok. Ti zavezniški letalci so prizadejali nemškim kolonom na tem težkem terenu zelo visoke izgube.

Zadnje dni je tudi prišla vest, da prvi ruski letalci, ki so prišli k njim, niso imeli niti namena, da pristanejo. Prinesli so bili le nekaj potrebnih zalog, katere so nameravali spustiti na tla s padalom. Ko pa so videli, da so vsa določena letališča obdana od številnih množic ljudstva, ki je kričalo in mahalo z zastavicami, so se spustili na letališče kljub temu, da niso imeli povelja za to, in so bili sprejeti z velikanskim navdušenjem.

Čehoslovaška vlada v Londonu je poslala v to osvobodeno ozemlje misijo upravnih organov za civilne zadeve. Ta misija je našla civilno administracijo ozemlja že v najlepšem redu, tako da je bila poslana tja popolnoma po nepotrebnem, posebno še radi tega, ker je bila določena za to, da prevzame administracijo ozemelj, osvobojenih po rdeči armadi.

Na osvobojenem ozemlju izhajajo štirje časopisi. Moralni učinek osvoboditve na slovaškega človeka je ogromen, ker je svoboda prišla od lastnega napa in junaštva. Neko poročilo pravi, da se je slovaško ljudstvo zneblilo svoje stare pohlevnosti, ki je omogočila tako silno smešno in obenem tragično politiko Tisa.

jaz pa pri mojem prijatelju Frank Ambroziću v Libraryju.

Kaj bi rekli pred nekaj leti naši radikali (jaz se prištevam k starogardistom), ko bi čitali dopis Naceta Zlembergerja, kateri piše, da je clevelandski župan Lausche imeniten mož in da bo volil zanj. Ampak časi se spreminjajo. Kje je danes bivši milwauški župan Hoan? In kje je militantni Leo Krzycki, ki je predsednik Vseslovenskega kongresa? V tem stavku bi rad videl opombo urednika, ali je bilo moje stališče v preteklosti, kakor tudi v sedanjosti pravilno? Moje stališče je bilo in je še danes, da mora človek socialističnega prepričanja vrstiti delo v prid delavskega ljudstva, kjer koli vidi priliko. Ne vem, ali imam prav ali ne. Samo glasovati in v liste pisati ne zaleže ne SNPJ, ne delavskemu pokretu, ne SANSu in ne JPO-SS. Jaz verujem v akcijo, v delo! Le v tem je napredek, le to je v korist človeštvu!

Joseph Snoy.

Ne samo japonske, marveč tudi ameriške širve so bile velike na otoku Peleliju, katerega so marini iztrgali sovražniku. Na sliki so trupla ameriških vojakov, ki čakajo na prevoz na neko južno-pacifično pokopališče.

GORNJE MESTO

POVEST IZ ZAGREBSKEGA ŽIVLJENJA

EPISAL

BOGOMIR MAGAJNA

(Nadaljevanje)

Sam ni vedel, kako, toda stal je zopet pred Črnim jagnjetom, kot da ga je podzavestni klic po življenju pripeljal tja. Saj so bili njegovi koraki že čisto majhni, utrujeni in slabotni kot enoletnega otroka, ki se uči hoditi. Takoj se je v njem vzbudil boj, ali naj zbudi Anico ali ne. Odločil se je, da bo klical. Trkal je najprej lahno, potem je udaril na vrata močneje in se takoj zbal odmeva, ki ga je slišal za njimi.

Prenehal je trkati in je prisluhnil. Stopil je k oknu in trkal po šipi; toda tudi sedaj se ni nihče oglasil. Polastila se ga je zadrega in negotovost in ni vedel, kaj naj stori. Sedaj je Anica v globokem snu. Počakal bo pol ure in trkal zopet. Potem se bo Anica gotovo prebudila. Utrujenost ga je prisilila, da je sedel na stopnico pred vrati. Položil je škatlo z violino poleg sebe in se naslonil nanjo. Sklenil je premisljevati. Toda komaj je začel premisljevati, je že sanjal. Samo zato je zaprl oči, da bi sneg ne padal vanje, pa je spoznal, da ne sedi ob vratih, ampak da zopet potuje.

Njegova pot ni vodila več po mestu. Široka zasnježena pokrajina se je razprostirala na vse strani. Le črni pas Save je delil ravnino na dve. Na onem kraju ravnine, kjer se prične Slovenija, so se dvigale visoke gore, Koprna modrikastega ozračja se je širila pred njimi in se je zrela, da so gore skrite za presojnim svinlenim zastorom.

Njegove noge niso čutile več utrujenosti. Stopal je lahno in veselo, kot da bi se sprehal. Ko je hitel preko Save, so se valovi igrali krog njegovih nog in ga niso potegnili vase. Vprašal se je, kam hiti, a si ni vedel odgovora. Opazoval je samotna gola drevesa, ki so se dvigala iz tihe pokrajine, kot da bi bila naslikana vanjo. Hitel je proti goram še kakke tri ure; tam je zagledal Jelko. Kakih sto korakov pred njem je stopala. "Glej Jelko! Mislim sem, da se je ubila," je rekel Simon. Potem pa je zaklical vzradočen: "Počakaj, da te pospremim in poneseš culo." Ona pa se ni ozirala. Zdelo se mu je, da je globoko zamišljena. Simon se je čudil. Pod njim se ni udiral sneg, videl pa je, s kakim trudom hodi Jelka in kako globoko se udara sneg pod njenimi stopinjami.

"Počakaj me! Kako vendar, da ne znaš hoditi? Prijel te bom pod pazduho in te vodil, če hočeš, domov!" je zaklical zopet, toda tudi sedaj ga ni slišala. Sklenil je, da jo dohiti. Toda dasi je hitel, kolikor mu je bilo mogoče, se vendar razdalja med njim in Jelko ni zmanjšala. Opazovati je začel lastne stopinje in z začudenjem spoznal, da stopa na enem in istem mestu in da je mnogo korakov komaj en sam korak. Obenem je spoznal, da njegove stopinje nimajo glasu. Zbal se je.

Na neki samotni veji je sedela črna ptica in strmela zamišljeno nanj. Le tiho je zamahnila s krili, ko ji je rekel: "Poletni naprej in zaustavi dekle, ki stopa pred menoj!" in obsedela zopet nepremično. Toda zgodilo se je nekaj, kar ga je presenetilo še bolj. Zarje, ki so visele visoko nad gorami in so bile kot brezštevilni niz stopnic, ki so se dvigale in kipele v nebo v škratni barvi, so se naenkrat ponizale z nad gora do doline in se približale Jelki. Vsa ravan je zagorela v prelepi rdečini. Obstal je nemo.

Njegova duša je bila polna začudenja in strmenja. Odeta v krilo prelepih barv je stopala Danica po rdečih stopnicah navzdol in se ustavila šele, ko so se prsti njene bele roke dotaknili Jelkinih prsi. Slišal je natanko, ko je vprašala Danica: "Z železom so ti razbili srce, sestra, kam hočeš sedaj?" Jelka ni odgovorila. Dvignila je roko, da je z belimi, od nje splete-

nimi čipkami okrašeni rokav zdrsel od bele rame, in pokazala s prsti proti vrhovom gora. "Ti hočeš domov?" je vprašala zopet Danica. Jelka je prikimala. Danica jo je objela krog pasu. Obe deklici sta utonili visoko v zarje.

Tako je Simon vedel, da je Jelka izpolnila svojo obljubo in mu sporočila.

Ni vedel, ali naj gre naprej, ali naj se okrene nazaj. Pred njim se je haenkrat razprostrla noč in okrenil se je nazaj. Trdi sneg se je spremenjal v brozgo. S temotnim glasom je zapela črna ptica na goli veji. Kot iz svinca so mu bile noge in videl je, da ne bo dospel nazaj do mesta. Sedel je k drevesu, da bi umrl. Tedaj pa je zaslislal lajanje psa. Črna ptica se je preplašila in utonila v noč. Krog njega je poskakoval psiček in neprestano lajal. "Glej, kako je hvaležna živalca. Enkrat sem ji na tisti slepi ulici pomagal domov, sedaj pa me kliče, da bi vstal in hodil. Noče me pustiti samega. Stegnil je roko, da bi pogladil psa, in odprl oči. Nad njim je brlela luč in počasi je prečital napis: "Črno jagnje". Vzel je psa, ki je še vedno lajal vanj, v naročje in vstal. Po uri, ki je bila od neke, je poznal, da je spal komaj nekaj minut. Trmasto je sklenil, da ne bo klical Anice in da bo šel v Jadran, kamor je zahajala Jelka ob sobotah, četudi nima denarja in naj mu rečejo tam, karkoli hočejo.

Nekaj časa je božal psa, ki je prenehal lajati, potem je stopil k hiši, v katero je spustil psa tisti večer, ko je šel prvič v to ulico, in poskusil odpreti vrata. Ko je videl, da so zaklenjena, je ponovno pozvonil. Levo od njega se je odprlo okno. Mlada vrtarica je pogledala ven.

"Gospodična, je vaš ta pes?" Razsrditi se je hotela, ko pa je videla njegove dobre oči, se je zasmejala.

"Moj je. Kaj ste pijani?"

"Nisem. Toda, kaj, če bi vam pes zmrnil? Zakaj ga pustite v tej noči po ulicah?"

Nekaj dober nasmeš je ležal v teh besedah. Izročil ji je psa.

"Lahko noč, sladko spite, gospodična!" je rekel.

"Lahko noč, mladi!"

Okno se je zaprlo. Nekaj časa je strmел v tiste šipe. Zazdelo se mu je, da se vidi v temi za steklom v belo oblečeno telo, potem pa se je okrenil, šel po gosli pred vrata, jih stisnil pod pazduho in se napolnil v Jadran.

20.

Gostje so bili večinoma pijani, ko je vstopil Simon. Zato se prvi hip ni nihče zmenil zanj. Sedel je vprav v kot, da bi se vsaj nekoliko skril med ljudmi. Natakara pa ga je le zagledal in takoj pritekel k njemu.

"Želite?"

"Hvala! Bom naročil pozneje."

Natakara se je takoj ozrl nanj zelo zviška, potem pa se je globoko poklonil.

"Kakor izvolite, gospod," je odvrnil zbadljivo, odhitel k skupini žensk, ki so sedele na divanu, in med smehom pokazal z glavo čez ramo proti Simonu ter nekaj rekel, na kar so se vse ozrle k njemu in si pošepetale. Simon je zelo zardel.

Čutil je tudi, kako mu udarja v sence kri in da se ga polasča zaspana omotica. Oči so se mu hotele zapreti same po sebi, a si je kljub temu prižgal cigareto. Toda dim mu je omotico še povečal in zbal se je, da se ne bi zgrudil na tla. Odložil je cigareto in opazoval ta prostor, v katerem se ni bil, dasi je obhodil dosedaj že skoraj vse take kavarne.

(Dalje prihodnjik.)

Grešnik Lenart

Življenjepis otroka
Ivan Cankar

I.

Lenart! Negoda se je rodil dne 10. maja 1876. leta v Zaplazu pod Gorami. Oče, Lenart Negoda stari, je bil čevljar in bajtar; materi je bilo Neža ime. Ko sta se poročila, je bilo njemu enaindvajset, nji pa dobrih sedemnajst let. Najmlajši par je bil, kar jih je kdaj videl Zaplaz. In tudi najmanjši par; oba sta bila tako drobna in šibka, da so gledali za njima: "V šolo, pa ne pred oltar!" Na dan poroke je tako strašno lilo, da sta le s težavo bredla do cerkve; stiskala sta se pod en sam dežnik, drug in druga pa sta si bila najela koleselj ter sta čakala v zakristiji. Kapljan, ki je ceremonijo opravil, je gledal ježno; dajal jima je nauke s takim srditim glasom, kakor da bi zmerjal dvoje nemarnih šolarjev, ki sta bila uro zamudila. Osramočen so bili vsi štirje; in drug, ki je bil razkačen že zaradi premočene obleke, je v zakristiji za-

klel naglas: "Kaj hudiča pa si mene klical; kaj ni še drugih ljudi na svetu?" Napotili so se v krčmo, ali tudi tam se niso razvedrili; družica je tožila, da je hudo prehlajena "zaradi take neumnosti"; mladi ženi je šlo na jok, gledala je strmo predse, vna se ni dotaknila. Mož je pil, tako da se je opotekal, ko ga je pod pazduho vodila po gostem blatu domov.

Otrok se jima je rodilo dvanajstero. Umirali pa so povrsti: "brez šundra, kakor da bi lučke ugašale," so rekli sosede. Nekdo je Lenarta bajtarja srečal na cesti zdravnik, star, debelušen mož, ki se je rad pogovarjal z ljudmi. Ustavil ga je ter ga vprašal: "No, Lenart, ali je že spet kaj na poti?" "Je" se je veselo namihnil bajtar. Zdravnik se je sklonil k njemu, ki mu je segal komaj do bele brade ter ga je prijazno potrpeljal po rami. "Lenart Negoda, ali veste, kako

se pravi po naše tisti bolezn, ki vam jemlje otroka tako zgodaj in tako po vrsti?" "Kako se ji pravi?" se je prestrašil bajtar ter se odkril, da bi že naprej izkazal svojo hvaležnost. "Ljubček, lakot se ji pravi, lakot!" je rekel zdravnik prav tiho ter je šel po svoji poti.

Lenart Negoda starejši je bil podedoval po svojem očetu leseno bajto, ki je črna in plaha visela ob rebri, vsa podobna beraču kraj ceste. Ob durih je bil narisan ogromen škorenj; spodaj je bilo napisano: "Lenart Negoda, izučen čevljarški mojster." Za bajto je bilo peden njive, Lenartova posest. Kraj njive, že visoko nad klanecem, je stal oreh; pod njim je bila lesena klop. Ste klopi je videl človek po vsej fari in še mnogo dalje, prav do tiste solčne megle, za katero prepevajo veselejši kraji.

Tisti dan, ko je govoril z zdravnikom, se je Lenart Negoda vrnil domov, močno pijan vina, žalosti še bolj. Zalučil je klobuk za peč, sklenil roke na hrbtni ter begal po izbi vzdihovaje in preklinjaje.

"To prokleto življenje! To devetkrat prokleto življenje! Kaj je motilo prasca zavaljenega, da se vstopi predme in pljune tako besedo? Koliko mi je že dal vbo-

gajme? Čevlje si naroči iz mesta, kajpak!"

Žena je sedela ob oknu in šivala, toliko da se je od strani ozirala nanj; otroci so se stiskali k zidu. Nenadoma je stopil k najstarejšemu, k drobnji, sinjeki Francki ter jo trdo zgrabil za rameni.

"Za kakšno boleznijo, praviš, da sta umrla Jožek in Tonček? Vprašam te?"

Francka je zajokala.

"Za lakotjo, Francka, za lakotjo! Zdravnik sam je rekel, ta pač ve! Tudi tebi, Francka, tudi tebi je sojeno; mi vsi bomo pocepali! Mi vsi od lakoti! Ker, Francka, to je bolezen, ki grize počasi, ampak zgrize do kraja. Pripravi se, ubožica! Na večerno molitev ne pozabi nikoli, zakaj Bog edini ve, če boš zjutraj odprla oči. Saj si videla, da je bil Jožek sirotek mrtev v zibki, na licih je imel še gorke solze."

S Francko so zajokali vsi otroci, tenko cvileč, kakor pod bičem.

Žena se je vzdignila počasi, na licih je imela rdeče pege, oči odprte na stečaj, suhe, polne groze. Opirala se je z obema rokama za mizo in se je tresla, da so ji šklepetali zobje.

"Jezus! Jezus!" je kriknila zamolklo, udušeno, kakor da bi jo močna pest tiščala za grlo.

Pogledal jo je in v tem pogledu je bila tista čudna, neusmiljena hudobnost, ki se more vzdigniti edinole iz prevelike, zoper-naturene bolečine, iz samega obupa.

"Ne pomaga nič! Nihče nasvetu nam ne bo pomagal in nihče v nebesih, tudi Jezus ne! Tam v nebesih bi radi angeljev, dajmo jih! Še z veseljem jih dajmo, z zahvalnim očenašem; zakaj če bi iz teh angeljev zrastle živi ljudje, bi bili njih delež oropani storži in krompirjevi olupki! Jedli bi kruh iz otrobov in prsti, oblačili bi se v bičevje in še pes bi se jim ognil, strahovom temno-bledim. O ti prokleto življenje!"

Ril si je z rokama po kuštravih laseh in begal po izbi, žena je stala trepetaje kraj mize, otroci so ihteli preplašeni.

To se je vršilo dne desetega maja. Do mraka je rosil topel spomladanski dež, pod noč pa se je zvedrilo. Lenart Negoda je šel ihteč in tiho preklinjaje skozi temno vežo v klanec ter je sedel pod oreh. Debele kaplje so padale z listja v travo in na klop; ena mu je kanila naravnost na razpaljeno čelo ter zdrknila mimo oči kakor težka, hladna solza. Gledal je z zadržanim pogledom po dolini; iz prostranega polja je puhtela pomlad, nad njim so tonili beli oblaki v čisto nebesno sinjino. Na fari je zazvonilo angeljsko češčenje, nato so se oglašile daljne pesmi s holmov in gričev. Skril je obraz v dlani in ves upognjeni život mu je sunkoma streslo bolno ihtenje.

"Kaj mora tako biti, o Bog?"

Tiho je legla noč na zemljo; ko je vzdignil glavo, je bila dolina v meglenih sencih, so prve zvezde, že bele in plahе, svetile na nebu. Zdelo se mu je, da še nikoli poprej ni videl te mile, sladke lepote svojega rodnega kraja; in še hujša, bolj skeleča je bila bridkost.

"O Bog, kaj mora tako biti? Ljudje, ki si jih bil sam ustvaril

po svoji podobi, umirajo od lakote v paradižu!"

Takrat je presunil noč in tišino silen krik. Lenart Negoda je prebledel, planil je v vežo, z enim skokom v izbo.

"Nežika! Nežika!"

V izbi je bila tema, da ni razločil nikogar.

"Kje si, Nežika?"

Tipal je, da bi poiskal užigalice in svečo; roke so se mu tresle tako zelo, da se je mudil in trudil, predno je napravil luč.

Žena je ležala oblečena na pogrnjeni postelji; strašna bolečina je vila in lomila ves drobnji život; strmela je nanj široko odprtimi, belimi očmi, usta so se ji penila.

Gologlav je tekel čez njive in bližnjice po zdravniku, zgrabil ga je za rokav ter vlek seboj.

"Kar brž! Kar brž! Kar brž!" je klical na stopnicah in na cesti.

"Kaj ste znoreli?" ga je prijazno vprašal debeli zdravnik.

"Od lakoti! Od lakoti!" se je smejal in jokal Negoda. "Kaj ne ponore tudi od lakoti?"

"Tudi!" je mirno odgovoril zdravnik ter je hitel z njim.

Predno sta prišla, je žena po-

rodila prezgodnjega otroka; tako je bil čudno zanič in maloživ, da vso tisto prvo noč še začivil ni.

II.

Rekli so, da ne dočakata jutra ne mati, ne otrok; ali angelj božji je sedel ob vznožju in dočakala sta oba še marsikatero jutro. Morda je tako ustanovljeno, da ne sme biti izgubljena nobena kapljica trpljenja, ki jo je mogoče iztisniti iz človeških src, tistih prav drobnih, ki znajo najbolj trpeti.

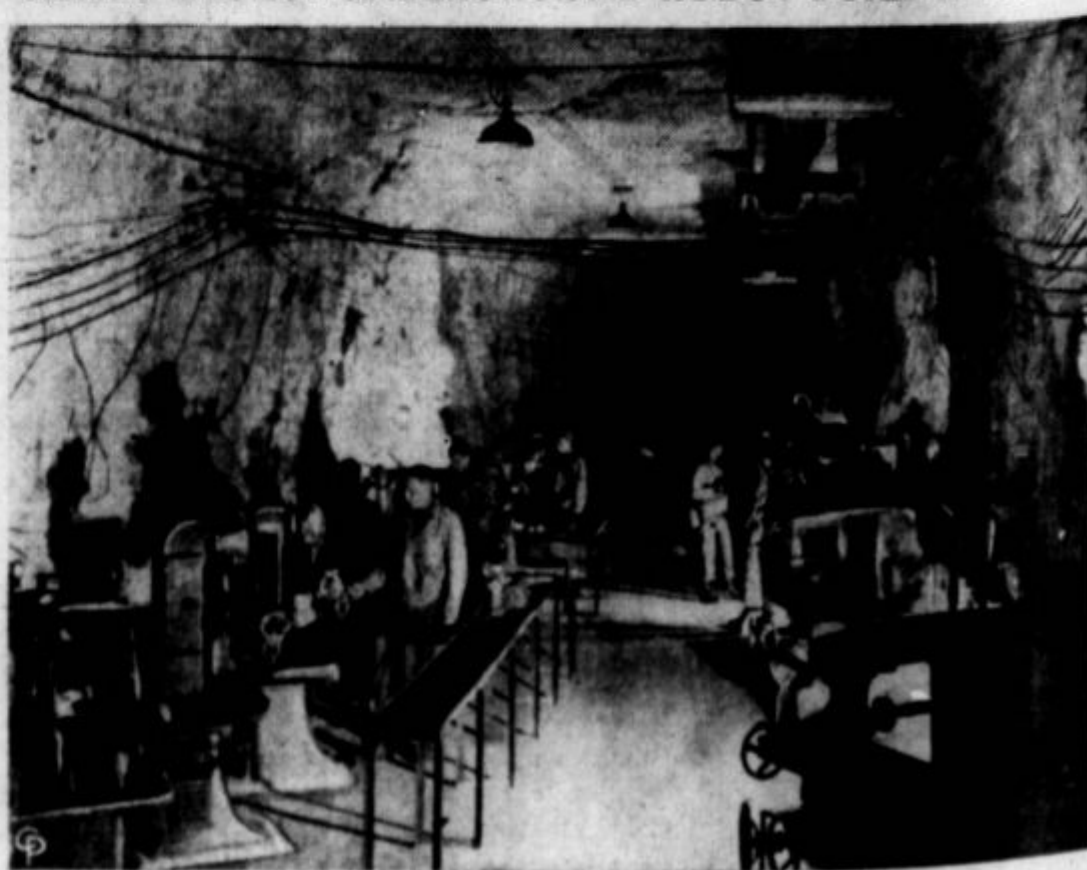
Oče je ukazal, da bodi otroku ime Lenart. Drugi pa so mu svetovali, da nikar; to da bi bilo kakor predrzno zaupanje v božjo milost. Tudi prvorojencu je bilo Lenart ime, pa je umrlo čudne smrti, ko je dopolnil komaj tretje leto; ni prav zakričal, ni prav zajokal, natihem se je cemeril, nazadnje pa je kar nenadoma ugasnil.

"Bog ni maral, da bi bil še en Lenart pri hiši, ti pa se zoperstavljaš in praviš: Zanalasč ga bomo imeli!" Stari Negoda je rekel, da so take besede praznovrne in še pregrešne povrh ter razžaljive za velikega svetnika svetega Lenarta. In otrok je bil

Kdcr se bo hotel v sedmih južnih državah udeležiti državnih volitev 7. nov., mora plačati volilni davek. Krojaška unija ILGW v Chattanooga, Tenn., pomaga svojim članom, da ostanejo kvotificirani volilci s plačanjem volilnega davka. Fant v mornarski uniformi je Floyd Buckner, bivši organizator te unije, moč pri mizi pa direktor vzgoje.

YANKS INSPECT UNDERGROUND ROBOT BOMB FACTORY

AN IRON ORE MINE that the Germans had converted into a factory for producing robot bombs is shown being inspected by this group of American soldiers at Thils, north of Metz, France. With the lathes and other equipment found in the vast underground shop, the Nazis produced 100 to 150 bombs a day.

Lenart. Ko so ga nesli v cerkev je spal ves čas; tudi se ni vzdignil, ko so mu omočili golo glavo z vodo in ustnice s soljo. Odprla je oči šele v tistem trenutku, ko so ga položili k materi. Odprla je tiho, nastežaj, ne da bi bil pre-zastokal ali zavtil. Bilo je, kakor da se je odprlo dvoje okenebesa. Mati se je nasmejala, da se je razlil mehek sijaj po njih belih licih, trudnih še od bolečin.

(Se nadaljuje.)

RADI BI ZVEDELI

za naslov Johna Langa, tiskarja poklicu, živi neke na severni strani Chicaga. Ako kdo rojakev njegov naslov, naj nam ga bi naznaniti, če pa sam čita tja, naj se zglaš pri

Adria Printing Co.,
1838 No. Halsted St., Chicago 14,
Phone Mohawk 4707

Razni mali oglasi

PRODA SE
9-SOBNA zidana hiša, leta 1902, na 4343 So. Wells st., ročna za vodo, družbo. Se prodaja po zmerni ceni.

OPERATORJI

izkušeni na

"POWER SEWING MACHINE"

DOBE STALNO ALI ZA NARAJMA
4 URNO DELO.

Izberite si čas od 4 P.M. do 12 P.M.

Za šivanje "Mattress Covers" služite lahko do \$1.00 na uro. Lahko prijazno delo in stanje.

Oglasite se od 8. ure A.M. do 4. ure P.M.

A. BRANDWEIN CO.

2361 So. State Street

1 1/2 STAN. ZIDANA 6-4 SOBNA HIŠA, zaprt por. Vroča voda, hladna voda, peč v gornjem stanu, 2 kari garaža. Odpotujem iz mesta 1410 North Lawndale.

100 AKROV ZEMLJE, ograjeno, moderno, 10-sobno poslopje. Na štala, zemlja pognojena. Za pojanje pišite na Fred M. Davison, 330 Illinois, Salem, Ill.

WOOD WORKERS-

Mizarsko vseh vrst delo: Shapers, Planers, Sawyers, Sanders, Cabinet Assembly Etc. Izkušnost ni potrebna. Dobra plača in bonus.

ROCK-OLA Mfg. Co.

3232 Chicago avenue, ali pa telefonirajte RANDolph 3227 za pojasnila.

HIŠNIK-JANITOR in pomočnik, 40 So. Clinton St. Vprašajte za Mr. Blackwell.

Potrebujemo KOVAČE IN POMAGAČE za delo na Power Hammer in nakovalu. STENBERG FORGING CO., 3717 Milwaukee Avenue, Phone Avenue 8290

POTREBUJEMO 5 MOŽ ZA PAKIRANJE-MOSKE ZA DELO V SKLAŠČU IN DRUGA DELA. Stalno delo, dobra plača.

Vaughan's Seed

Store

601 West Jackson